

گفت‌وگوی «ایران» با رسول نجفیان بازیگر، کارگردان و خواننده، به انگیزه زادروز این هنرمند و چگونگی ساخت ترانه آهنگ «رسم زومنه»

«رسمی» که ماندگار شد

چیزی که ملت‌ها را از بین می‌برد سوء تغذیه فرهنگی است

ندا سیجانی

روزنامهنگار

امروز چهارشنبه ۲۸ دی ماه مصادف است با زادروز رسول نجفیان، (به سال ۱۳۲۰) خواننده، بازیگر و کارگردان، هنرمندی که علاوه بر فعالیت در زمینه هنر بازیگری، **با هنر موسیقی هم بیگانه نبوده و نامش با آهنگ و ترانه «رسم زومنه»** گره خورده و او را به شهرت بیشتری رساند؛ موسیقی ماندگار که همچنان زمزمه می‌شود…

■ **روایت‌هایی برای «رسم زومنه»**

رسول نجفیان در خانواده‌ای هنردوست متولد شد. پدرش در همدان شاگرد عارف قزوینی و اهل شعر و موسیقی بود و این علاقه‌مندی در او هم بی‌تأثیر نماند، اما در ابتدای کار به هنر تئاتر روی آورد و به سبب علاقه و پشتکارش در ۱۸ سالگی به هنرکده تئاتر آنتیپا وارد شد و فعالیت خود را ازسرگرفت و سال‌ها بعد از آن، در نمایش‌ها و تله‌تئاترهای بسیاری به عنوان کارگردان، آهنگساز، نویسنده و بازیگر حضور پیدا کرد. البته فعالیت او در همین زمینه خلاصه نمی‌شود و در تلویزیون و سینما هم ایفای نقش داشته و سال ۱۳۶۳ در فیلم «صف» ساخته علی اصغر عسگریان اولین کار خود را آغاز کرد و کارنامه پرپرا و پرکار در زمینه فیلم و تلویزیون داشته و دارد و در کنار آن آهنگسازی برخی از فیلم‌ها را هم انجام داده از جمله «نقش عشق» که با کارگردانی شهریار پارسوی، اما در کنار تمامی این فعالیت‌ها از موسیقی غافل نماند و از همان دوران جوانی به این هنر سوق پیدا کرد و نواختن دوتار را توسط یک روستایی به نام عاشق حیدر همدانی فراگرفت و پس از آن نیز آموختن موسیقی را نزد استاد اسماعیل مهرتاش ادامه داد که ماحصل آن تولید آلبوم‌های «بی‌بی جان، آهوی زخمی»، «ذوالجناح می آید بی‌سور»، «با عاشورا می‌گیرم» و «کوچه پس کوچه‌ها» است و از جمله ترانه معروف «رسم زومنه» که در آلبوم «بی‌بی‌جان» قرار دارد و سال ۹۱ مستندی درباره روند شکل‌گیری این آهنگ و ترانه ساخت که هنوز منتشر نشده و هنرمندانی همچون داوود رشیدی، مرضیه برومند، گلاب آدینه، پرویز پرستویی، داوود میرباقری، مهدی میاهمی، محمد صالح علا، بیوک میرزایی و… در این مستند در خصوص این اثر سخن گفته‌اند.

به گفته نجفیان، آشنایی و اجرای این کار در تلویزیون کاملاً اتفاقی و غافلگیرانه بوده است؛ به این صورت که سال ۱۳۷۴ و در یکی از شب‌های پاییزی، در برنامه زنده «شب بخیر تهران» که اجرای آن را برعهده داشت، از سرقت میهمان برنامه نمی‌آید و برای سرگرم کردن مردم، به اجبار با سازش همراه می‌شود و شروع به خواندن این ترانه می‌کند» عجب رسمیه رسم زومنه/ قصه برگ و باد خزنونه/ میرن آدم‌ها/ از اونا فقط خاطره‌هاشون به‌جا می‌مونه… و…» این آغازی بود از فعالیت‌های او در عرصه موسیقی و این ترانه از همان دوران به بعد تا امروز مورد استقبال مردم است و شنیده می‌شود. او می‌گوید «شکل‌گیری این ترانه به سال ۱۳۶۵ برمی‌گردد و مضمون آن اشاره دارد به گوشه‌گوشه تهران که برای من پر از خاطرات است و هیچ‌گاه فراموش نمی‌کنم. آدم‌هایی در زندگی‌ام نقش داشته‌اند که برخی از آنها دیگر در جمع ما نیستند، از پدر و مادر و پدربزرگ و مادربزرگ گرفته تا دوستان و آشنایان…»

■ **آلبومی به یاد یک هنرمند**

رسول نجفیان قرار است به تازگی آلبومی منتشر کند و درگفت‌وگو با «ایران» که به انگیزه تولدش انجام گرفته در این‌باره گفت: «بزودی آلبومی منتشر خواهم کرد که یکی از قطعات آن شعری است با این مضمون «می‌زند باران به شیشه / مثل انگشت فرشته/ قطره قطره رشته رشته/ خاطراتم همچو باران؛ درگزار از کوهساران… / ای دریغ از عمررفته سوز و سودای گذشته» که سر بیت آن از یک شعر تاجیکی وام گرفته شده است و قبل‌تر با صدای مرحوم فتحعلی اویسی در یک سریال شنیده و اجرا شد. داستان شکل‌گیری این ترانه به این صورت بوده که یک روز فتحعلی اویسی با من تماس گرفت و گفت خیلی فوری شعری بساز، می‌خواهم برای یک سریال بخوانم و سروده و ساخته شد. اما همه ابیات و موسیقی‌اش در آن سریال اجرا و شنیده نشد، بنابراین شعر و موسیقی کامل آن با صدای خودم در این آلبوم قرار گرفته با تنظیم زوبین نجفیان و باید بگویم مجموعه‌ای از کارهای من با کهن‌ترین و جدیدترین سازها منتشر خواهد شد.»

■ **ملودی‌های کهن، ثروت‌های فرهنگی و هنری برای کشورمان**

این خواننده و آهنگساز درباره شرایط حال حاضر موسیقی و دسترسی آسان نسل جوان به اینترنت و فضاهای مجازی و اثرگذاری آن در عرصه فرهنگ و هنر گفت: «از امروزه تصنیف‌ها و ترانه‌های قدیمی همچنان شنیده می‌شود، دلپاش ارزشمند بودن آن است که آن را ماندگار و جاویدان کرده است. متأسفانه عده‌ای بر این باور بودند که موسیقی اصیل ایرانی از بین رفته است و در پاسخ به این دستان باید بگویم، موسیقی کهن ایران‌زمین، زنده و در جریان است و فراموش نخواهد شد. به عنوان مثال قطعه «رسم زومنه» نشان داد که هنر و موسیقی در دوره‌افتاده‌ترین نقاط کشور که دسترسی چندانی به رادیو و تلویزیون ندارند، شنیده شده و همچنان شنیده می‌شود و این موسیقی را می‌شناسند. باید بگویم مردم ما تشنه موسیقی دیگر تصانیف ماندگار «ای ایران ای مرز پر داری» ویا «کاروان» با صدای زنده‌یاد استاد غلامحسین بنان است و یا آثاری که زنده‌یاد داریوش رفیعی خوانده و با آثار بسیاری از خوانندگان بزرگ کشورمان که همچنان شنیده و تکرار می‌شود و هیچ اثری نتوانست جای آنها را پر کند. بر این اساس برای ماندگار شدن یک اثر موسیقایی، باید به ریشه‌ها متصل بود و آن را حفظ کرد، چرا که هر چقدر یک درخت تنومند و پربار باشد، اگر به ریشه‌اش متصل نگردد، در مرور خشک خواهد شد.»

او می‌گوید «موسیقی همچون ادبیات گسترده و وسیع است و در این زمینه آثار بسیاری هستند که هنوز خواننده و شنیده نشده‌اند» و در ادامه افزود: «در کشور ما و در حوزه موسیقی ملودی‌های کهن و ارزشمندی وجود دارد و ساخته شده که ثروت‌های فرهنگی و هنری کشورمان محسوب می‌شوند.»

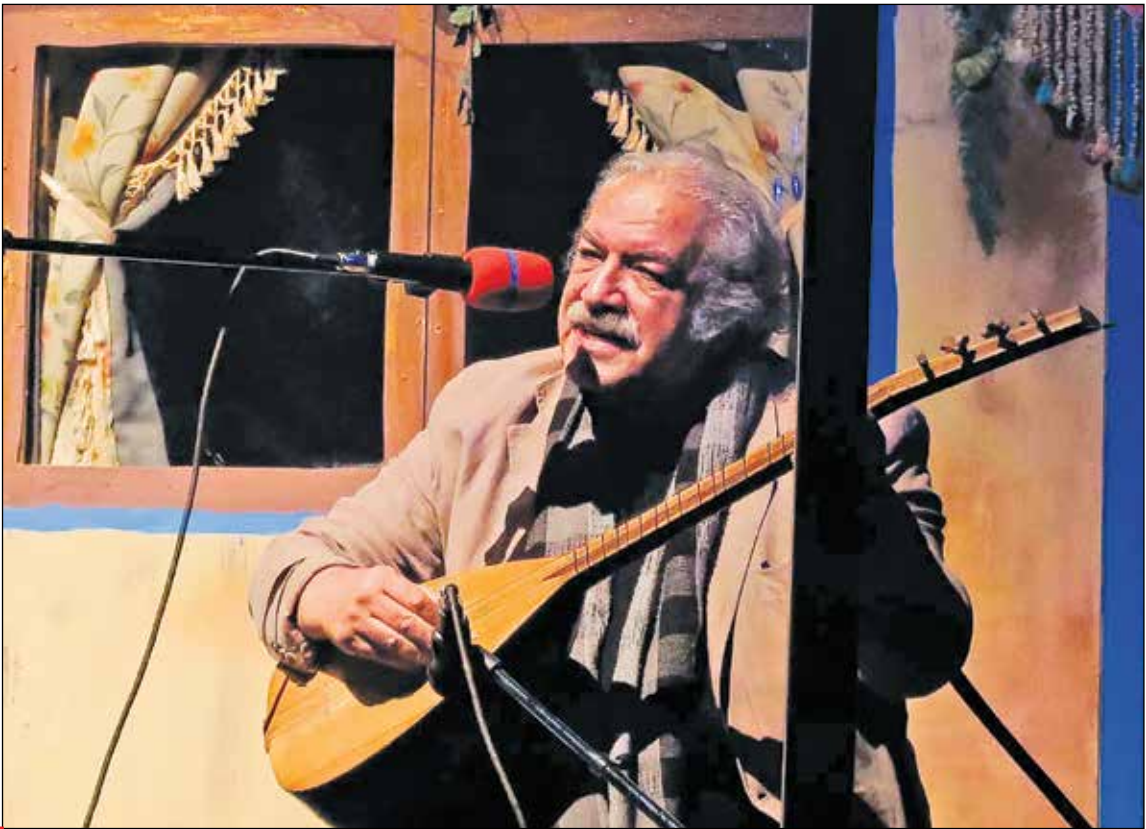
■ **رمز ماندگاری آثار گذشته**

رسول نجفیان با موسیقی کلاسیک آشنا است و در این زمینه و همچنین ترانه‌های روستایی و نوحه و نواهای عاشورایی مطالعه داشته و شاهنامه‌خوانی‌ها و مثنوی خوانی‌های روستایی را جمع‌آوری کرده است. او در ادامه صحبت‌هایش اظهار کرد: «اگر بتوانون، شوین، شومان و یا هر کدام از موسیقیدانان غربی،

■ **چهارشنبه ۲۸ دی ۱۴۰۱**

■ **سال بیست و هشتم**

■ **شماره ۸۱۰۷**

عکاس: رضا صفاریان

با موسیقی و ملودی‌های ایرانی آشنا بودند، قطعاً آثارشان رنگ و بوی دیگری داشت. دوگام مازور و مینور که در موسیقی ایرانی شامل بیات اصفهان و گوشه همایون است در موسیقی غربی بیشتر مورد استفاده بوده اما در موسیقی ایرانی علاوه بر اینها، ۵ دستگاه موسیقایی ارزشمند با گوشه و کنارها و همچنین آوا، نواهای محلی و مقامی وجود دارد که توسط مردم و هنرمندان گمنام در روستا و شهرهای دورافتاده، در شادی‌ها و غم‌ها، در جنگ‌ها و صلح‌ها و… سروده شده است که می‌بایست کشف شود و هنرمندان عزیز آن را بازتاب دهند. اما با این تفاسیر جای بسی خرسندی است که نسل امروز ما علاقه‌مند به موسیقی‌های اصیل و سنتی هستند و به آن گرایش دارند و سازهای اصیل را به خوبی می‌توانند و خوشبختانه کلاس‌های موسیقی همچنان مورد استقبال است.»

امروزه برخی از آهنگسازان و خوانندگان موسیقی ایرانی به ساختن و خواندن تصنیفی روی آورده‌اند که می‌توان گفت موسیقی روز است و همسو با ذائقه جامعه و نسل جوان بوده و ماندگاری آثار گذشته را ندارد.

■ **فرق دوغ و دوشاب چیست؟**

رسول نجفیان که دانش آموخته رشته روانشناسی و آشنا به موضوعات اجتماع است، در این‌باره گفت: «در رشته جامعه‌شناسی و اجتماع و مردم، بحثی وجود دارد با عنوان عادت؛ یعنی فرد می‌تواند به ناهنجاری‌ها و تکرار آنها عادت کند، آنگونه‌که برنامه و مثنوی‌های شاعران نامدار ایران لحاظ هنری و بویژه موسیقی چه در قشر عام و چه در قشر خاص، دچار این بیماری و تکرار ابتدال شده است، بنابراین می‌بایست از اساتیدی که در این زمینه فعالیت کرده‌اند و از نوابغ موسیقی قدردانی

شود و بازارشان را رونق دهیم، تا فرق دوغ و دوشاب مشخص شود و از دیدگاه من جوانان در این زمینه می‌تقصیرند چرا که محصول فرهنگی خوبی در اختیار آنها قرار نگرفته است. البته ناگفته نماند یک بخش آن به طغیان برمی‌گردد و نباید بگذاریم جوانانمان دچار بیهودگی شوند، چرا که این اتفاق موجب می‌شود به طغیان کشیده شوند و در نتیجه به موسیقی‌هایی گرایش پیدا کنند که خروجی آن فحش‌های آزار دهنده و میلیاردها تومان فروش بلیت دارد. بنابراین لازم است و ضرورت دارد، متولیان فرهنگی، همچون صدا و سیما و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، برنامه‌هایی طراحی کنند تا ارزش‌های گمشده و گنج‌های پنهان فرهنگ و هنر کشورمان همچون ادبیات و موسیقی که جامعه بشری به‌شدت تشنه آن است، متجلی شود و در این زمینه‌یوده‌های لازم هم اختصاص دهند و فرهنگ و هنر را ضرورت بدانند، چرا که چیزی که ملت‌ها را از بین می‌برد سوءتغذیه فرهنگی است.»

■ **«ژرفاخذ» روایتی از ادبیات کهن**

این بازیگر و کارگردان در ادامه به برنامه جدید خود در شبکه آموزش اشاره کرد با عنوان «ژرفاخذ» که به گفته او شکل‌گیری این طرح و ایده مربوط به دورانی است که آقای حمید شاه‌آبادی معاونت رادیو رسانه ملی را برعهده داشت و در این‌باره گفت: «به مدت دو سال، برنامه‌ای در رادیو پیام اجرا می‌کردم به نام «رسم زومنه» که جمعه‌ها از ساعت ۱۰ صبح تا ۲ بعدازظهر روی آنتن می‌رفت. در این برنامه از اشعار و مثنوی‌های شاعران نامدار ایران همچون سعدی، نظامی، فردوسی و… می‌خواندم که با استقبال بسیار خوبی هم روبه‌رو شد و در ادامه به درخواست آقای شاه‌آبادی این برنامه به آنتن تلویزیون برده شد. در بخش تلویزیون طرحی ارائه

فرهنگی

۱۵

کردم به نام «ژرفاخذ» که مورد پسند دکتر علی عبدالعالی مدیر شبکه آموزش قرار گرفت و بسیار استقبال کردند. «ژرفاخذ» یعنی خنده عمیق، یعنی نگاهی حقیقی به زندگی از زاویه ادبیات کهن و توجه به ادبیات کهن ایران رویکرد این برنامه است. در حقیقت خنده‌ای از سر تأسف به یک ناهنجاری که نباید باشد، ولی هست و من در این برنامه تفسیر داستان‌های مثنوی، شاهنامه، اشعار سعدی، حافظ و… را در چند لوکیشن اجرا و به عنوان راوی نقل می‌کنم و گروه‌های همخوان که متشکل از دختر و پسر هستند، فرازهای این اشعار را با من همخوانی می‌کنند. به‌طور مثال داستان درباره احسان و بخشش است که در فراز آن می‌گویم: «چاره دفع بلا نبود ستم / چاره احسان باشد و عفو و کرم» و بعد از آن، گروه همخوانان با گروه موسیقی پاسخ من را می‌دهند و یا دیگر موضوعات، درواقع حدود ۶۰ داستان است که در روایت‌هایی آن را همخوانی می‌کنیم و لحظاتی از نمایش‌ها را نشان می‌دهیم. این داستان‌ها به گونه‌ای نوشته و طراحی شده که همه رنج‌های سنتی را دربرمی‌گیرد، از کودک و نوجوان تا افراد باسواد، کم‌سواد و دانشگاهی و بویژه عوام و هریک برداشت خود را از این داستان‌ها خواهند داشت و قطعاً در زندگی‌شان تأثیرگذار خواهد است. درواقع این داستان‌ها براساس نقالی‌ها است. انتقال فرهنگ‌هایی است که سال‌ها قبل در قهوه‌خانه‌های قدیمی اجرا می‌شد و آن ساختارها را به گونه‌ای تازه دستکاری کردیم و همان‌طور که اشاره کردم در ۶۰ قسمت است. این برنامه ادبیاتی

■ **پندهایی آموزنده از نگاه سیما**

او در پاسخ به این سؤال که چرا جای چنین موضوعاتی که در باب پرداختن به آداب و رسوم کهن بوده در تلویزیون خالی است، بیان داشت: «ادبیات ایران در گذشته به‌صورت تخصصی و دانشگاهی ارائه نمی‌شد. اشعاری که از شاعران بزرگ کشورمان برای ارائه مانده و سروده‌اند برای همین مردم کوچه و بازار است نه فضای آکادمیک. از عطارد، بقال، نجار و… گرفته تا دیگر مشاغل. اگرچه این اشعار دارای وجه ادبی و قدرت‌های تکنیکی بسیار بالایی بوده و واژه‌آرایی و تلمیحات در آن صورت گرفته‌اما همه این مثال وقتی حضرت حافظ می‌فرماید: «درخت دوستی بنشان که کام دل به بار آرد/ نهال دشمنی برکن که رنج‌چی شمار آرد» تفسیر این شعر هر شنونده در هر دره‌دستی را دربر می‌گیرد و اثر گذار است، یا شاهنامه‌خوانی و نقالی خوانی در قهوه‌خانه‌ها که در کاسیان و پیشوران که مخاطبین بیشتر این برنامه‌ها بودند، بسیار اثرگذار و پندآموز بوده و خلأ چنین موضوعاتی در کشور کنونی جامعه و تهاجم فرهنگی و گرایش مردم بویژه نسل جوان به سمت فضای مجازی و اینترنت به‌شدت احساس می‌شود. جوانان ما باید بدانند، علم تکنولوژی اگرچه خوب است اما صدمات خود را خواهد داشت. بنابراین برای گذرده شدن و پرداختن به این آیین‌ها و فرهنگ‌های کهن ایران‌زمین، اهداف متعالی است ولی روش اجرای آن بسیار مهم است، روش‌هایی که مردم بیسندند و به شعار نزدیک نشود و در برابر هجوم فضای مجازی، جوان و بیننده را جذب خود کند.»

تجزیل خواهد شد.» زارعی با بیان اینکه امسال در کنار بخش بین‌الملل، بخش نوین دیگری طراحی شده است، گفت: «این بخش جدید، تشکیل اتحادیه تئاتر جهان اسلام است که نزدیک به ۳۰ مدیر هنرهای اسلامی با حضور استانی از ایرلند جنوبی، قبرستان، الجزایر و روسیه برپا خواهد شد. روز هفتم و هشتم بهمن ماه در راستای شکل‌گیری اتحادیه تئاتر جهان اسلام، ۲۰ مقاله از ۱۰ کشور ارائه می‌شود. به گفته منصوری، ۷ نفر از مدیران جشنواره‌های خارجی، ۲۵ هنرمند میهمان و بیش از ۱۰۰ هنرمند که اعضای گروه‌های نمایشی هستند، از جمله هنرمندان بخش بین‌الملل به شمار می‌آیند. در پایان نیز کوروش زارعی، دبیر جشنواره تئاتر فجر از اظهار قدردانی از هنرمندان شرکت‌کننده در این رویداد گفت: عده زیادی بر این جشنواره با تهدید روبه‌رو شدند ولی عاشقانه به پای تئاتر ایستادند، چراکه کمک هزینه جشنواره حتی پول دکور آنان را تأمین نمی‌کند. بنابراین دستشان را می‌بوسم استانی است و ۲۰ درصد برای تهران است. امسال سال شهرستان‌ها و درخشش هنرمندان شهرستان است.»

■ **تأسیس اتحادیه تئاتر جهان اسلام**

در بخش دیگری از این برنامه حسن رونده، مدیر بخش استان‌های اداره کل هنرهای نمایشی، توضیحات خود را درباره جشنواره‌های استانی و منتقله‌ای ارائه کرد و پس از او ایوب آقاخانی، مدیر بخش نمایشنامه‌نویسی هم آمار و اطلاعات مربوط به این بخش را ارائه داد. در بخش دیگری از این نشست، مرضی منصور، مدیر بخش بین‌الملل نشست،

تئاتر جهان

■ **امسال سال درخشش شهرستان‌هاست**
در ادامه این نشست، کوروش زارعی، دبیر چهارویکمین جشنواره بین‌المللی تئاتر فجر با معرفی همکاران خود در این رویداد هنری گفت: «چهارویکمین جشنواره بین‌المللی تئاتر فجر از روز شنبه اول بهمن‌ماه فعالیت خود را آغاز خواهد کرد، البته بخش رادیو تئاتر این رویداد هنری از روز یکشنبه ۲۵ دی‌ماه فعالیت خود را شروع کرده است.» او ادامه داد: «همزمان در روز افتتاحیه این رویداد هنری مراسم اختتامیه رادیوتئاتر برگزار خواهد شد. علاوه بر این از هنرمند زنده‌یاد علی سلیمانی بازیگر و هنرمند تئاتر ایران و سعید تشکری درام‌نویس مطرح

در نشست خبری **چهل‌ویکمین جشنواره بین‌المللی تئاتر فجر مطرح شد**

امسال سال درخشش شهرستان‌هاست

بین‌المللی تئاتر فجر انتخاب شدند، خوشحال شدم چون ایشان هم هنرمندان را می‌شناختند و کمک کردند تا از آمار اجرایی بالاتری در حوزه تئاتر برخوردار شویم. شنیدم پنج استان اصلی بیشترین همکاری را با این جشنواره داشتند و امسال جشنواره پربار است و این جای خوشحالی دارد.» او همچنین به این نکته اشاره کرد که «از سال ۶۰ به بعد، حوزه تئاتر ما خیلی فعال شده است و قدیمی‌ها معتقد بودند باید چراغ تئاتر را روشن نگه داشت. هنرمندان مسئولیتی در قبال مردم دارند و مسئولیتی هم مردم در قبال آنها دارند. هنرمندان باید وظیفه خود را انجام دهند و مخاطبان هستند که انتخاب می‌کنند حضور داشته باشند یا نه. امیدوارم اهل قلم و رسانه به این تحریم‌های بچگانه و عقب‌افتاده که به هنرمندان ما در هر زمینه تحمیل می‌شود، بپردازند

و این حوزه‌های حسی را به عقلانیت نزدیک کنند.» این هنرمند در پایان گفت: «هنرمندان ما مثل بقیه مردم در فقر زندگی می‌کنند اما اگر نتوانیم مشکلات مالی‌شان را درک کنیم، به بیراهه می‌روند و باید حمایت شوند.» در ادامه این مراسم، کاظم نظری، مدیرکل هنرهای نمایشی نیز با خوشامدگویی و تشکر از دبیر چهارویکمین جشنواره بین‌المللی تئاتر فجر و هنرمندان و اصحاب رسانه گفت: «از اصحاب رسانه می‌خواهم بار اول ما باشند و کنار ما بایستند. در این شرایط سخت همه هنرمندان چه در استان‌ها و چه در تهران زحمت کشیده‌اند تا این جشنواره باشکوه برگزار شود و در رشد و تعالی تئاتر کمک‌کننده باشد

و معمولاً یکی از وظایف جشنواره‌ها هم همین است تا بتوانند در توسعه و تقویت و تولید تئاتر مؤثر باشند، چراکه اگر این جشنواره چنین خاصیتی نداشته باشد، صرفاً تنها برگزار شده است.» نظری با بیان اینکه محمود سالاری معاون امور هنری فرهنگ و ارشاد اسلامی همین حالا در جلسه با وزیر فرهنگ از دبیر چهارویکمین جشنواره بین‌المللی تئاتر فجر و هنرمندان و اصحاب رسانه گفت: «از اصحاب رسانه می‌خواهم بار اول ما باشند و کنار ما بایستند. در این شرایط سخت همه هنرمندان چه در استان‌ها و چه در تهران زحمت کشیده‌اند تا این جشنواره باشکوه برگزار شود و در رشد و تعالی تئاتر کمک‌کننده باشد و معمولاً یکی از وظایف جشنواره‌ها هم همین است تا بتوانند در توسعه و تقویت و تولید تئاتر مؤثر